

KO PAMATTIESĪBAS NOZĪMĒ ES IEDZĪVOTĀJIEM?

KOPSAVILKUMS

PAMATTIESĪBU APSEKOJUMS

2

Ko cilvēki domā un zina par cilvēktiesībām

6

Viedokļi par demokrātiskas sabiedrības
darbību un politisko līdzdalību

12

Labā pārvaldība un korupcija publisko
pakalpojumu jomā

© Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, 2021

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz kuriem Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūrai nav autortiesību, atļauja jāprasa tieši autortiesību īpašniekam.

Ne Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, ne personas, kas rīkojas Aģentūras vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2021

Print	ISBN 978-92-9461-101-7	doi:10.2811/65850	TK-01-20-642-LV-C
PDF	ISBN 978-92-9461-095-9	doi:10.2811/436383	TK-01-20-642-LV-N

Fotoattēli:

Uz vāka: © *iStock/filadendron*

5. lpp. © *FRA*

6. lpp. © *iStock/Vladimir Vladimirov*

10. lpp. © *iStock/miodrag ignjatovic*

11. lpp. (pa kreisi) © *iStock/Chris Ryan*, (pa labi) © *iStock/Zolnerek*

12. lpp. © *iStock/notwaew*

13. lpp. (pa kreisi) © *iStock/Martinbowra*, (pa labi) © *iStock/urbazon*

16. lpp. © *iStock/mediaphotos*

ES ir dibināta, pamatojoties uz tādām vērtībām kā demokrātija, tiesiskums un cilvēktiesību ievērošana. Tomēr cilvēku ikdienas dzīvē šīs vērtības un diskusijas par pamattiesībām ES un dalībvalstu līmenī var šķist visai attālas.

Paturot to prātā, *FRA* izpētīja, ko cilvēki praksē saprot, zina un pieredz attiecībā uz viņu pamattiesībām. Iegūtie dati sniedz visaptverošas un salīdzināmas liecības par minētajiem aspektiem.

Piezīme par terminoloģiju

“Pamattiesības” ir termins, ko ES iekšējā kontekstā izmanto termina “cilvēktiesības” vietā. Apsekojumā dažos jautājumos lietots termins “cilvēktiesības”, jo cilvēki, kas atbildēja uz anketas jautājumiem, šo terminu labāk saprot. Šajā kopsavilkumā abi termini ir savstarpēji aizstājami.

Šajā kopsavilkumā izklāstītas galvenās atziņas, kas gūtas *FRA* pētījumā. To galvenais mērķis ir, pamatojoties uz cilvēku uzskatiem un pieredzi, informēt ES iestādes, dalībvalstu valdības un iestādes, kā arī cilvēktiesību aizstāvjus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas par pamattiesību vietu ES sabiedrībā.

Šis ieskats ir būtisks tiem, kas tic uz pierādījumiem balstītai un augšupējai politikas veidošanai. Personas, kuru darbs ietver pamattiesības, var izmantot šos datus, lai pamatotu un arī pārbaudītu savus pieņēmumus par sabiedrības viedokli un pieredzi.

Konstatējumus var izmantot arī rīcībai pamattiesību jomā, un, visbeidzot, lai panāktu pozitīvu ietekmi uz tiesību īstenošanu praksē.

Pamattiesību apsekojums – galvenie fakti

Pamattiesību apsekojumā tika apkopoti dati par 29 valstīm – 27 ES dalībvalstīm, Apvienoto Karalisti (kas datu vākšanas laikā vēl bija ES dalībvalsts) un Ziemeļmaķedoniju (vienīgā trešā valsts, kurai apsekojuma sagatavošanas laikā bija novērotāja statuss *FRA*).

Kopumā apsekojumā tika apkopoti dati no 34 948 respondentiem. Katrā valstī piedalījās reprezentatīva respondentu izlase – no aptuveni 1000 cilvēkiem vairumā valstu līdz aptuveni 3000 cilvēkiem Francijā un Vācijā.

Pamattiesību apsekojums tika veikts tiešsaistē Apvienotajā Karalistē, Austrijā, Dānijā, Francijā, Igaunijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Somijā, Vācijā un Zviedrijā. Citās valstīs intervētāji personīgi sazinājās ar respondentiem. Intervijas notika no 2019. gada janvāra līdz oktobrim.

Rezultāti ir reprezentatīvi gan ES līmenī, gan katrā valstī attiecībā uz personām, kuras ir vismaz 16 gadus vecas un kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir valstī, kurā tās piedalījās apsekojumā.

KO CILVĒKI DOMĀ UN ZINA PAR CILVĒKTIESĪBĀM

Vairums cilvēku uzskata, ka cilvēktiesības ir svarīgas taisnīgākas sabiedrības veidošanai, lai gan sociāli nelabvēlīgā situācijā esošajiem mazākā mērā šķiet, ka cilvēktiesības dod labumu tieši viņiem.

FRA 1. ATZINUMS

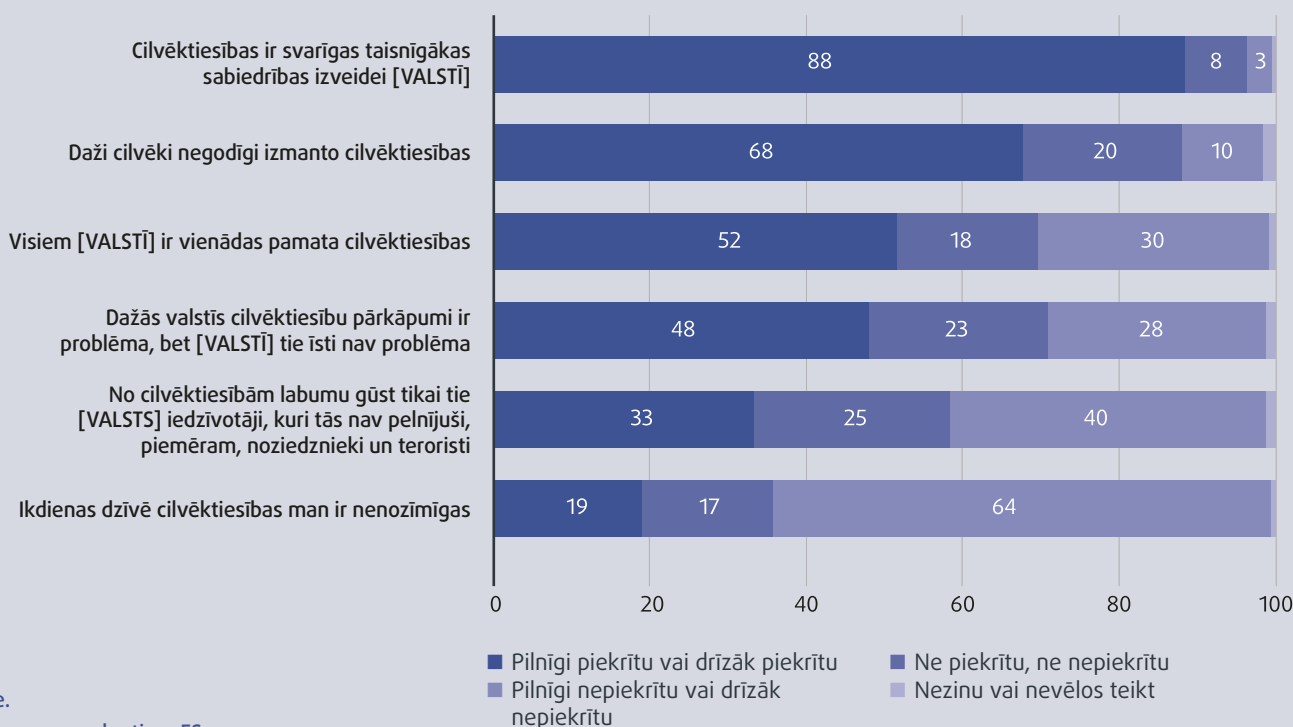
ES un tās dalībvalstīm būtu jāveic mērķtiecīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka tie, kuriem ir "grūti savilkt kopā galus" un kuri lielākā mērā uzskata, ka ne visiem ir tādas pašas pamata cilvēktiesības, tiek efektīvi informēti par savām tiesībām un to, kā pieprasīt šo tiesību ieviešanu. Tām būtu arī jāīsteno pasākumi, lai palīdzētu uzlabot to cilvēku informētību par tiesībām, kuriem ir zemāks izglītības līmenis. ES dalībvalstīm, kas šādus pasākumus īsteno valsts līmenī, būtu jāapsver iespēja izmantot pieejamos ES finansēšanas mehānismus un iesaistīt attiecīgos valsts dalībniekus, jo īpaši valsts cilvēktiesību iestādes, līdztiesības iestādes un ombuda iestādes.

Šādiem pasākumiem būtu jāietver centieni informēt par pamattiesībām, kas cilvēkiem pienākas, kā arī pūles tās veicināt un padarīt pieejamas. Dalībvalstis ciešā sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām varētu izpētīt dažādus forumus un kanālus efektīvai saziņai par tiesībām, vēršoties pie konkrētām sociālajām grupām un līdztekus tradicionālajiem plašsaziņas līdzekļiem izmantojot arī sociālos plašsaziņas līdzekļus.

- ★ Gandrīz deviņas desmitdaļas ES iedzīvotāju (88 %) uzskata, ka cilvēktiesības ir svarīgas taisnīgākas sabiedrības izveidei viņu valstī. Šis rādītājs ir robežās no "zema" – 76 % Ungārijā – līdz "augstam" – 96 % Maltā. Turklāt gandrīz divas trešdaļas (64 %) nepiekrīt apgalvojumam, ka "ikdienas dzīvē cilvēktiesības man ir nenozīmīgas". Tas liecina, ka ļoti daudzi ES iedzīvotāji uzskata, ka cilvēktiesībām var būt noderīga un jēgpilna loma viņu dzīvē.
- ★ Vienlaikus gandrīz septiņas desmitdaļas Eiropas iedzīvotāju (68 %) uzskata, ka daži cilvēki negodīgi izmanto cilvēktiesības. Trešdaļa (33 %) piekrīt apgalvojumam, ka "vienīgie cilvēki, kas gūst labumu no cilvēktiesībām, ir tie, kas tās nav pelnījuši, piemēram, noziedznieki un teroristi".
- ★ Rezultāti liecina par saikni starp cilvēku ienākumiem un izglītības līmeni un viņu viedokli par cilvēktiesībām. Cilvēki, kuri apgalvo, ka viņiem ir grūti apmaksāt visus izdevumus no mājāsaimniecības ienākumiem (proti, viņiem ir grūtības samaksāt par to, kas vajadzīgs), un tie, kuru augstākais pabeigtais izglītības līmenis nepārsniedz pamatzglītības otro posmu, mazākā mērā uzskata, ka visiem viņu valsts iedzīvotājiem ir tādas pašas cilvēktiesības. Vienlaikus viņi arī uzskata, ka daži cilvēki netaisnīgi izmanto cilvēktiesības.
- ★ Piemēram, 44 % cilvēku, kuriem ir grūti "savilkt kopā galus", piekrīt apgalvojumam, ka "vienīgie cilvēki, kas gūst labumu no cilvēktiesībām, ir tie, kas tās nav pelnījuši, piemēram, noziedznieki un teroristi". Salīdzinājumam – tā uzskata tikai 27 % cilvēku, kuriem ir ļoti viegli segt izdevumus no saviem pašreizējiem ienākumiem. Turklāt 38 % vecāka gadagājuma cilvēku, proti, to, kas ir vismaz 65 gadus veci, piekrīt šim apgalvojumam, salīdzinot ar 27 % cilvēku vecumā no 16 līdz 29 gadiem. Vienlaikus 43 % personu, kuras saskaras ar smagiem, ilgstošiem ierobežojumiem attiecībā uz savām parastajām darbībām, piemēram, personas ar invaliditāti vai ilgstošām veselības problēmām, piekrīt šim apgalvojumam salīdzinājumā ar 32 % personu, kurām šādu ierobežojumu nav.

- ★ 11 no 27 ES dalībvalstīm 50 % vai vairāk respondentu piekrīt vai pilnīgi piekrīt, ka cilvēktiesību pārkāpumi nav reāla problēma viņu valstī – tas ir kaut kas tāds, kas notiek “citur”.
- ★ Rezultātu sadalīšana atbilstoši sociāli demogrāfiskajām īpatnībām liecina, ka cilvēki, kas ar “grūtībām” vai “lielām grūtībām” spēj “savilkt kopā galus”, mazākā mērā piekrīt (vai pilnīgi piekrīt) tam, ka cilvēktiesību pārkāpumi viņu valstī īsti nav problēma – tā uzskata 43 % no šo respondentu grupas salīdzinājumā ar 54 % cilvēku, kuriem ir “viegli” vai “ļoti viegli” segt izdevumus. Arī vīrieši (52 %) vairāk nekā sievietes (44 %) sliecas paust šo viedokli.

1. ATTĒLS. VIEDOKĻI PAR ATSEVIŠĀM CILVĒKTIESĪBU ASPEKTIEM (ES-27, %)

► Piezīme.
No visiem respondentiem ES-27 valstīs (n = 32 537); svērtie rezultāti.

Avots: FRA 2019. gada Pamattiesību apsekojums (dati apkopoti sadarbībā ar CBS (NL), CTIE (LU) un Statistics Austria (AT)).

“Igaunija kopumā ir valsts, kurā tiek ievērotas cilvēktiesības, bet, manuprāt, problēma ir tajā, ka cilvēkiem ar zemiem ienākumiem (pensionāriem, personām ar invaliditāti) ir grūti tikt galā.”

(Vīrietis, 16–29 gadus vecs, aptaujas respondents, Igaunija)

Saskaņā ar ES jauno stratēģisko programmu 2019.–2024. gadam¹ ES galvenā prioritāte ir taisnīgas un sociālas Eiropas veidošana, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pilāru² līdztekus taisnīgai pārejai uz zaļu un ilgtspējīgu nākotni³. Ņemot vērā šo apņemšanos, bezdarbs un dzīve nabadzīgos un sociālās atstumtības apstākļos mazina iespēju pilnībā izmantot tiesības.

¹ Eiropadome (2019. g.), **Jaunā stratēģiskā programma 2019.–2024. gadam**.
² Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, Eiropas Komisija, **Eiropas sociālo tiesību pilārs. Iestāžu kopīgā proklamācija**, Brisele, 2017. gada 13. decembris, OV C 428. **Eiropas sociālo tiesību pilārs** ietver 20 principus, kas ES pilsoņiem nodrošina jaunas un efektīvākas tiesības. Tajā ir 3 galvenās jomas – vienlīdzīgas iespējas un piekļuve darba tirgum, taisnīgi darba nosacījumi un sociālā aizsardzība un iekļaušana (saskaņā ar 3. principu par vienlīdzīgām iespējām ikvienam ir tiesības uz vienādu attieksmi un iespējām tādās jomās kā nodarbinātība, sociālā aizsardzība, izglītība un piekļuve sabiedrībai pieejamām precēm un pakalpojumiem).
³ Sk. Eiropas Komisija (2020. g.), **Taisnīgas pārkārtošanās mehānisma īstenošanas uzsākšana – zaļai pārejai, pamatojoties uz solidaritāti un taisnīgumu**.

ES Pamattiesību harta ir nepārprotami svarīga, īstenojot ES tiesību aktus, un vairākas Hartā noteiktās tiesības būs grūti ievērot attiecībā uz sociāli un ekonomiski visvairāk marginalizētajām grupām ES, un tas atspoguļojas vairāku apsekojuma jautājumu rezultātos. Vairākas Hartas tiesības ir būtiskas. Proti, cilvēka cieņa (1. pants), brīvība izvēlēties profesiju un tiesības strādāt (15. pants), vīriešu un sieviešu līdztiesība (23. pants), diskriminācijas aizliegums (21. pants), sociālais nodrošinājums un sociālā palīdzība (34. pants), veselības aizsardzība (35. pants) un pārvietošanās un uzturēšanās brīvība (45. pants) ir vien dažas no šīm tiesībām.

Tiesības uz tiesu iestāžu pieejamību (Hartas 47. pants) arī ir svarīgas apsekojuma rezultātu kontekstā. Tiesu iestāžu pieejamība ir apdraudēta, ja cilvēki, jo īpaši no marginalizētām grupām, piemēram, tie, kas nespēj finansiāli "savilkt kopā galus", uzskata, ka sistēmas līdzsvars un atsvars ir "pilnībā nesaistīti" ar viņu ikdienas dzīvi, ko pastiprina zināšanu trūkums par tiesībām un to, kā tās izmantot.

Zināšanas par ES Pamattiesību hartu ir sliktākas nekā par citiem starptautiskiem cilvēktiesību instrumentiem, un tās ir atkarīgas no cilvēku izglītības līmeņa.

FRA 2. ATZINUMS

Nemot vērā Eiropas Savienības Padomes 2019. gada secinājumus par Hartu, ES dalībvalstīm būtu jāapsver, kā vislabāk nodrošināt sabiedrībai "pieejamu informāciju" par Hartā paredzētajām pamattiesībām. Tas arī atbalstītu valstu cilvēktiesību jomas dalībniekus to centienos veicināt informētību par Hartu un uzlabot tās īstenošanu.

Popularizējot Hartu, ES būtu jāatbalsta regulāra apmaiņa starp ES dalībvalstīm attiecībā uz praksi un gūto pieredzi, lai panāktu labāku informētības un zināšanu par Hartu līmeni, jo īpaši dalībvalstīs, kurās pamattiesību apsekojums liecina par zemāku informētības līmeni. To varētu īstenot kā daļu no pašreizējās apņemšanās Pamatiesību, pilsoņu tiesību un personu brīvas pārvietošanās jautājumu Padomes darba grupas (FREMP) līmenī organizēt ikgadēju dialogu par Hartu.

- ★ Aptuveni puse cilvēku (53 %) ir dzirdējuši par Eiropas Savienības Pamattiesību hartu. Mazāk cilvēku ir dzirdējuši par Hartu nekā par Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju.

Šāds secinājums, iespējams, ir pat sagaidāms, ņemot vērā, ka Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai ir vairāk nekā septiņdesmit gadu, savukārt ES Pamattiesību harta, kas pieņemta pirms divdesmit gadiem, ir salīdzinoši "jauna". Tomēr dati liecina, ka plaša starp cilvēku informētību par Hartu un ECTK ir vismazākā valstīs, kuras pievienojās Eiropas Padomei 20. gs. deviņdesmitajos gados un kurās ECTK ir tikusi piemērota īsāku laiku.

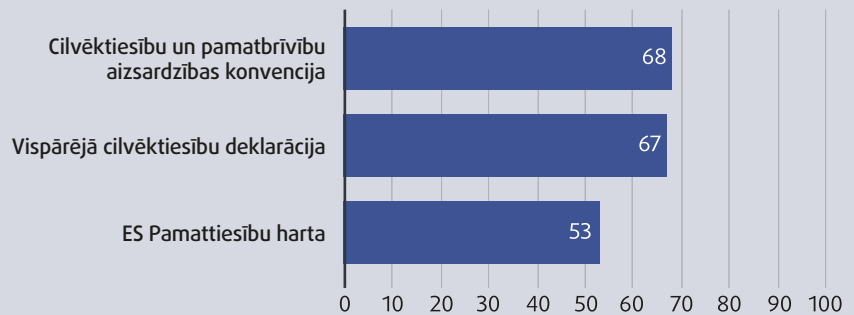
- ★ Cilvēki ar zemāku izglītības līmeni ir mazāk dzirdējuši par jebkuru no trim starptautiskajiem cilvēktiesību instrumentiem, par kuriem tika jautāts apsekojumā, proti, Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un ES Pamattiesību hartu.
- ★ Papildus cilvēku izglītībai citas sociāli demogrāfiskās iezīmes, kas saistītas ar mazāku informētību par minētajiem cilvēktiesību instrumentiem, ietver grūtības "savilkt kopā galus" ar pašreizējiem māsaimniecības ienākumiem, lielāku vecumu (65+ gadi) un bezdarbnieka vai pensionāra statusu.

Harta ir viens no vismodernākajiem un visaptverošākajiem juridiski saistošajiem cilvēktiesību instrumentiem. Tai ir tāds pats juridiskais spēks kā Eiropas Savienības Līgumiem. Hartas 51. pantā ir noteikts, ka Savienībai un dalībvalstīm, rīkojoties Eiropas Savienības tiesību piemērošanas jomā, ir jāievēro tiesības un principi un jāveicina Hartas noteikumu piemērošana. **Eiropas Savienības Padomes 2019. gada secinājumos par Hartu** dalībvalstis tiek aicinātas paplašināt informētības uzlabošanas un apmācības pasākumus par Hartu galveno cilvēktiesību jomas dalībnieku vidū, vienlaikus atzīstot FRA lomu šajā jomā. Padomes secinājumos arī uzsvērts, cik svarīgi ir sniegt sabiedrībai pieejamu informāciju par Hartā nostiprinātajām tiesībām.

2. ATTĒLS. INFORMĒTĪBA PAR GALVENAJIEM CILVĒKTIESĪBU INSTRUMENTIEM (ES-27, %)

Piezīme.
No visiem respondentiem ES-27, kuriem tika lūgts aizpildīt apsekojuma sadaļu "Informētība par tiesībām un pienākumi" (n = 24 354), svērtie rezultāti.

Avots: FRA 2019. gada Pamattiesību apsekojums (dati apkopoti sadarbībā ar CBS (NL), CTIE (LU) un Statistics Austria (AT)).

VIEDOKĻI PAR DEMOKRĀTISKAS SABIEDRĪBAS DARBĪBU UN POLITISKO LĪDZDALĪBU

Salīdzinājumā ar vecāka gadagājuma grupām jaunieši piešķir mazāku nozīmi dažādiem demokrātiskas sabiedrības darbības aspektiem, par kuriem tika vaicāts apsekojuma laikā.

FRA 3. ATZINUMS

Lai palielinātu jauniešu iesaisti demokrātiskas sabiedrības darbībā, kas ir viens no galvenajiem pamattiesību ievērošanas pilāriem, Eiropas Komisijai un dalībvalstīm, īstenojot **ES jaunatnes stratēģiju** 2019.–2027. gadam, būtu jāņem vērā apsekojuma rezultāti, kas liecina, ka 16–29 gadus veci jaunieši piešķir mazāku nozīmi galvenajiem demokrātijas aspektiem. Minētā stratēģija ES līmenī paredz “sekmēt jauniešu dalību demokrātiskajā dzīvē, tostarp piekļuvi augstas kvalitātes informācijai, ko apstiprinājuši uzticami avoti, un veicināt dalību Eiropas un citās vēlēšanās”. Ir svarīgi, lai jaunieši būtu tieši iesaistīti šajā procesā.

ES un tās dalībvalstīm vajadzētu apsvērt jauniešu politiskās iesaistes mainīgos modeļus un pētīt jaunus veidus, kā efektīvi iesaistīt jauniešus un sazināties ar viņiem visā Eiropā.

- ★ 86 % cilvēku uzskata, ka brīvas un godīgas vēlēšanas ir ļoti svarīgas demokrātijai. Kopumā vismaz trīs piektdaļas cilvēku piešķir lielu nozīmi katram no sešiem demokrātijas elementiem, par ko tika vaicāts apsekojumā. Rezultāti ir diapazonā no 60 % līdz 86 % atkarībā no jautājuma (precīzu jautājumu sarakstu skatiet izcēlumā).
- ★ Salīdzinājumā ar vecāka gadagājuma cilvēkiem jaunieši vecumā no 16 līdz 29 gadiem konsekventi uzskata sešus demokrātijas aspektus, par ko tika vaicāts apsekojumā, par mazāk svarīgiem. Piemēram, jaunieši (58 %) piešķir mazāku nozīmi tādiem aspektiem kā opozīcijas partiju brīvība kritizēt valdību nekā vecāka gadagājuma grupas (70 % cilvēku vecumā no 54 līdz 64 gadiem un 69 % vismaz 65 gadus vecu cilvēku).
- ★ Līguma par Eiropas Savienības darbību 165. pantā ir noteikts, ka Savienībai ir jārikojas, lai veicinātu jauniešu līdzdalību Eiropas demokrātiskajā dzīvē. ES jaunatnes stratēģija 2019.–2027. gadam, kas ir ES jaunatnes politikas sadarbības satvars, veicina jauniešu līdzdalību demokrātiskajā dzīvē, vienlaikus atbalstot viņu sociālo un pilsonisko līdzdalību. Turklāt **Eiropas Parlamenta 2020. gada 15. janvāra rezolūcijā par Eiropas Parlamenta nostāju attiecībā uz konferenci par Eiropas nākotni** ir pausts uzskats, ka jauniešu līdzdalības nodrošināšana būs būtiska daļa no konferences ilgtermiņa ietekmes, un šajā ziņā tiek prasīts organizēt īpašus jaunatnes pasākumus.

Kādi bija apsekojumā uzdotie jautājumi?

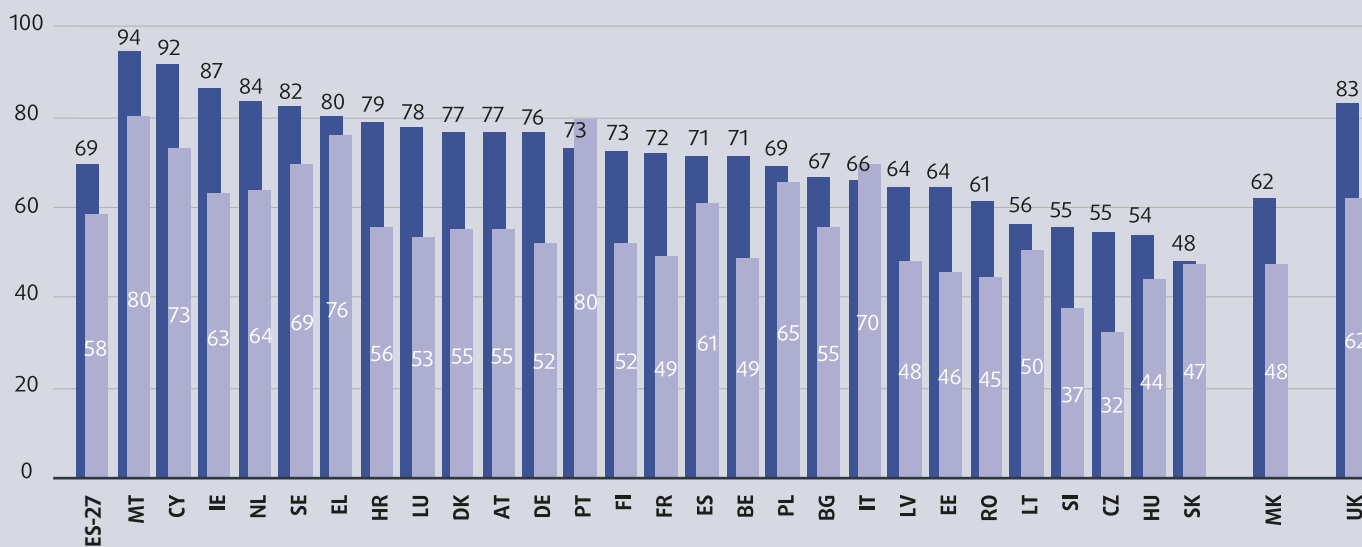
Jūsu ieskatā, cik svarīgi demokrātijai ir šādi aspekti?

- Vēlēšanas ir brīvas un godīgas.
- Vēlētāji apspriež politiku ar citiem cilvēkiem, pirms pieņemt lēmumu par to, kā balsot.
- Opozīcijas partijas var brīvi kritizēt valdību.
- Plašsaziņas līdzekļu ziņoto neietekmē valdība.
- Minoritāšu grupu tiesības tiek aizsargātas.

- Pilsoņiem pieder galavārds attiecībā uz vissvarīgākajiem politiskajiem jautājumiem, tieši balsojot par tiem referendumos.

Respondenti varēja atbildēt uz jautājumu par katru elementu, izvēloties vērtību no šādas skalas: "1 – nemaz nav svarīgi" līdz "7 – ārkārtīgi svarīgi". Turklāt respondentiem, kuri neizvēlējās kādu no šīm atbilžu kategorijām, tika dota iespēja atbildēt ar "nevēlos atbildēt" vai "nezinu".

3. ATTĒLS. UZSKATS, KA OPOZĪCIJAS PARTIJU BRĪVĪBA KRITIZĒT VALDĪBU IR ĻOTI SVARĪGA, 16–29 GADUS VECI UN PAR 65 GADIEM VECĀKI RESPONDENTI, SADALĪJUMĀ PA VALSTĪM (%)^{a,b}

Piezīmes.

^a No visiem respondentiem ES-27, Apvienotajā Karalistē un Ziemeļmaķedonijā, kuriem tika lūgts aizpildīt apsekojuma sadaļu "Informētība par tiesībām un pienākumi" (n = 26 045), svērtie rezultāti.

^b Respondenti varēja atbildēt uz jautājumu par katru elementu, izvēloties vērtību no šādas skalas: "1 – nemaz nav svarīgi" līdz "7 – ārkārtīgi svarīgi". Turklāt respondentiem, kuri neizvēlējās kādu no šīm atbilžu kategorijām, tika dota iespēja atbildēt ar "nevēlos atbildēt" vai "nezinu". Iepriekš minēto rezultātu pamatā ir to respondentu atbildes, kuri septiņu punktu skalā izvēlējās 6 vai 7.

Avots: FRA 2019. gada Pamattiesību apsekojums (dati apkopoti sadarbībā ar CBS (NL), CTIE (LU) un Statistics Austria (AT)).

Cilvēki tic demokrātijas principiem, bet pārāk daudziem šķiet, ka valdošā politika un politiķi ir par “viņiem aizmirsuši”.

FRA 4. ATZINUMS

Lai uzlabotu politisko līdzdalību ES, ir vajadzīgi saskaņoti centieni, kas risinātu pētījuma konstatēto vairuma cilvēku uzskatu, ka “valdošām partijām un politiķiem nerūp tādi kā es”, kas atspoguļojas arī konstatējumā, ka cilvēki tic, ka viņu nodarbinātības iespējas samazinās, ja viņi nav pie varas esošā politiskā partijā. ES un dalībvalstīm īpaša uzmanība jāpievērš tām sabiedrības grupām, kuras jūtas vistālāk no demokrātiskajiem procesiem, piemēram, cilvēkiem, kuriem ir grūti iztikt ar saviem pašreizējiem ienākumiem.

“Pilsoņu dialogi” un ar tiem saistītās apspriešanās ir ES plaši izmantots iesaistes instruments, lai mēģinātu uzrunāt dažādas sabiedrības grupas saistībā ar svarīgiem politikas jautājumiem. Tomēr šie instrumenti ir rūpīgi jāpārdomā, lai uzrunātu tos, kuri ir ekonomiski nelabvēlīgā situācijā, un censtos ar viņiem sistemātiski sadarboties.

Aktīvai pilsoniskajai sabiedrībai, kā arī neatkarīgiem, plurālistiskiem un atbildīgiem plašsaziņas līdzekļiem, kuru pamatā ir vārda brīvība, ir vajadzīgs atbalsts ES un dalībvalstu līmenī attiecībā uz to lomu demokrātiskās iesaistes veicināšanā, lai nodrošinātu pamattiesību ievērošanu.

- ★ Lielākā daļa ES iedzīvotāju (60 %) piekrīt vai pilnībā piekrīt tam, ka valdošajām partijām un politiķiem viņi nerūp.
- ★ Uzskats, ka “valdošajām partijām un politiķiem nerūp tādi kā es”, ir populārāks starp cilvēkiem, kuriem ar mājāsaimniecības ienākumiem ir grūti “savilkt kopā galus”, starp tiem, kuri ir pabeiguši ne vairāk kā pamatizglītības otro posmu, kā arī to cilvēku vidū, kuri saskaras ar smagiem, ilgstošiem savu parasto ikdienas darbību ierobežojumiem (invaliditātes vai ilgtermiņa veselības problēmu dēļ). Piemēram, 73 % cilvēku, kuriem ir grūti vai ļoti grūti “savilkt kopā galus” ar saviem pašreizējiem mājāsaimniecības ienākumiem, piekrīt šim apgalvojumam. Salīdzinājumam — tā uzskata tikai 45 % to, kam ir viegli vai ļoti viegli apmaksāt rēķinus.
- ★ 63 % respondentu domā, ka ir labākas izredzes tikt pieņemtam darbā, ja esi pie varas esošajā politiskajā partijā. Rezultāti liecina par lielām atšķirībām starp ES dalībvalstīm attiecībā uz to, cik lielā mērā cilvēki piekrīt šādam apgalvojumam. Šāds uzskats ir populārāks starp cilvēkiem, kuriem ir grūtības “savilkt kopā galus”.

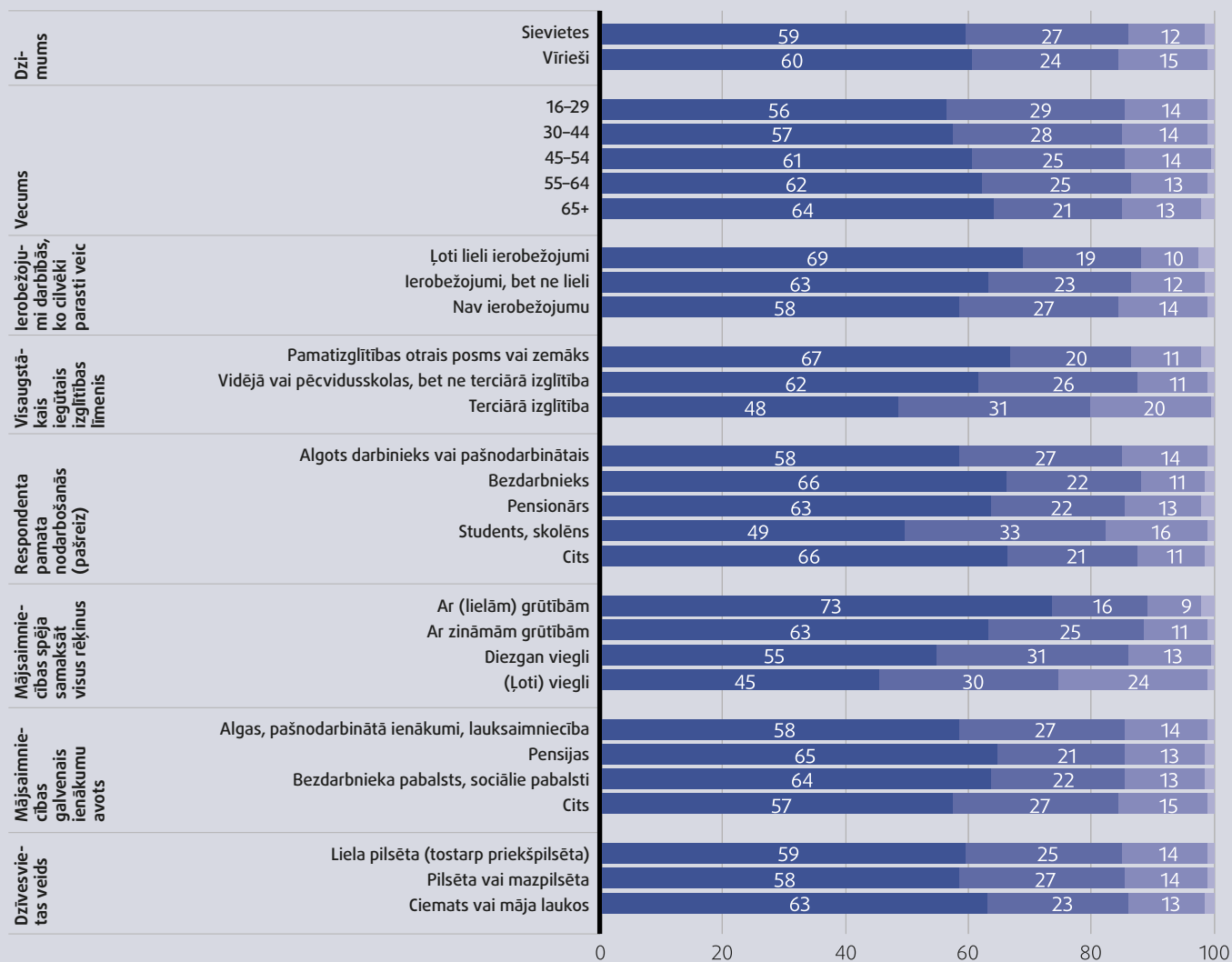
Demokrātija līdz ar cilvēktiesībām un tiesiskumu ir viens no trim pilāriem, kas ir Eiropas Savienības pamatā, un visi trīs pilāri ir daļa no Savienības pamatvērtībām, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienību 2. pantā. Varas dalīšana, politiskās brīvības, pārredzamība un pārskatatbildība ir starptautiski atzīti stabili un labi funkcionējošas demokrātijas principi. Cilvēktiesības jeb pamattiesības — kā tās tiek sauktas ES iekšējā kontekstā — ir būtiski svarīgas labai demokrātiskās sabiedrības darbībai ES.

ES programma “Eiropa pilsoņiem”, kuras mērķis ir uzlabot apstākļus pilsoņu pilsoniskajai un demokrātiskai līdzdalībai ES līmenī, ir svarīga daļa no ES rīkkopas demokrātiskās līdzdalības veicināšanai. **Konference par Eiropas nākotni** ir nozīmīgs Eiropas mēroga demokrātisks pasākums, kura mērķis ir efektīvāk sadarboties ar ES pilsoņiem. Tas ir vēl viens mehānisms, ar kura palīdzību ES cenšas sadarboties ar pilsoņiem attiecībā uz demokrātiskiem procesiem — tas ir saskaņots ar principiem, kas izklāstīti Hartā saistībā ar pilsoņu tiesībām, piemēram, tiesībām balsot un kandidēt Eiropas Parlamenta vēlēšanās (39. pants) un tiesībām balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās (40. pants).

“Cilvēktiesības tiek ievērotas, ja tev ir politiskie kontakti. Parastie cilvēki ir neaizsargāti.”

(Sieviete, vairāk nekā 65 gadus veca, apsekojuma respondente, Spānija)

4. ATTĒLS. VIEDOKLIS PAR APGALVOJUMU "VALDOŠAJĀM PARTIJĀM UN POLITIĶIEM NERŪP TĀDI KĀ ES", SADALĪJUMĀ PA ATSEVIŠĶĀM SOCIĀLI DEMOGRĀFISKĀM IEZĪMĒM (ES-27, %)^{a,b}

- ▲
- Pilnīgi piekrītu vai drīzāk piekrītu
 - Pilnīgi nepiekrītu vai drīzāk nepiekrītu
 - Ne piekrītu, ne nepiekrītu
 - Nezinu vai nevēlos teikt nepiekrītu

Piezīmes.

^a No visiem respondentiem ES-27, kuriem tika lūgts aizpildīt apsekojuma sadaļu "Informētība par tiesībām un pienākumi" (n = 24 354), svērtie rezultāti.

^b Sīkāku informāciju par analizē izmantotajiem sociāli demogrāfiskajiem mainīgajiem lielumiem skatiet galvenā ziņojuma I pielikumā.

Avots: FRA 2019. gada Pamattiesību apsekojums (dati apkopoti sadarbībā ar CBS (NL), CTIE (LU) un Statistics Austria (AT)).

Ceturtdaļa cilvēku uzskata, ka tiesu vara nav neatkarīga, un katrs piektais uzskata, ka NVO un labdarības organizācijas vienmēr tiek iebiedētas no valdības puses.

FRA 5. ATZINUMS

Konstatējums, ka nedaudz vairāk kā ceturtdaļa un dažās dalībvalstīs pat puse ES pilsoņu uzskata, ka tiesneši savā valstī nevar veikt darbu bez valdības ietekmes, liecina, ka ir nepieciešami konkrēti pasākumi, lai uzlabotu sabiedrības uzticēšanos tiesu iestāžu neatkarībai. Bez šādas uzticēšanās tiek apdraudēti galvenie demokrātijas principi un pamattiesības, piemēram, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu, kā arī tiesības uz vienlīdzību un labu pārvaldību.

Tā kā apsekojuma rezultāti liecina, ka piektdaļa cilvēku uzskata, ka NVO un labdarības organizācijas nekad nav pasargātas no valdības īstenotas iebiedēšanas, ir svarīgi, lai dalībvalstis ievērotu pilsoniskās sabiedrības dalībnieku brīvības un tiesības.

ES un tās dalībvalstīm būtu sistemātiski jāvēc neatkarīgi un uzticami dati par sabiedrības viedokli attiecībā uz tiesu varas neatkarību, kā arī par NVO un labdarības organizāciju spēju darboties bez valdības ietekmes. Tas nodrošinās Komisijai un citām ES iestādēm, kā arī dalībvalstīm papildu pierādījumu bāzi turpmāku pasākumu formulēšanai. Šādi dati var arī ietekmēt svarīgas iniciatīvas, piemēram, Komisijas ikgadējo tiesiskuma novērtējumu dalībvalstīs.

- ★ Katrs ceturtais ES iedzīvotājs (27 %) uzskata, ka viņa valstī tiesneši "nekad" vai "reti" spēj veikt savu darbu bez valdības ietekmes. Rezultāti ir diapazonā no 47 % Horvātijā līdz 11 % Dānijā un Somijā.
- ★ 37 % ES iedzīvotāju uzskata, ka NVO un labdarības organizācijas lielāko daļu laika vai vienmēr spēj veikt savu darbu bez valdības iebiedēšanas. Tajā pašā laikā 34 % uzskata, ka tas notiek tikai dažkārt. Katrs piektais respondents (21 %) domā, ka tā nekad nenotiek vai ka tas ir reti iespējams.

Saskaņā ar ES Pamattiesību hartas 47. pantu (tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu) neatkarīgas tiesas ir ļoti svarīgas, lai nodrošinātu pamattiesību efektīvu aizsardzību tiesā. Efektīva tiesību aizsardzība tiesā, kas ir gan daļa no pamattiesībām, gan vispārējs ES tiesību princips, ir tiesiskuma "konkrēta izpausme", kā to uzsvērusi Eiropas Savienības Tiesa savā judikatūrā atbilstoši LES 19. panta 1. punktam, piemēram, lietā C-64/16 *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (2018. gada 27. februāra spriedums, 32. punkts).

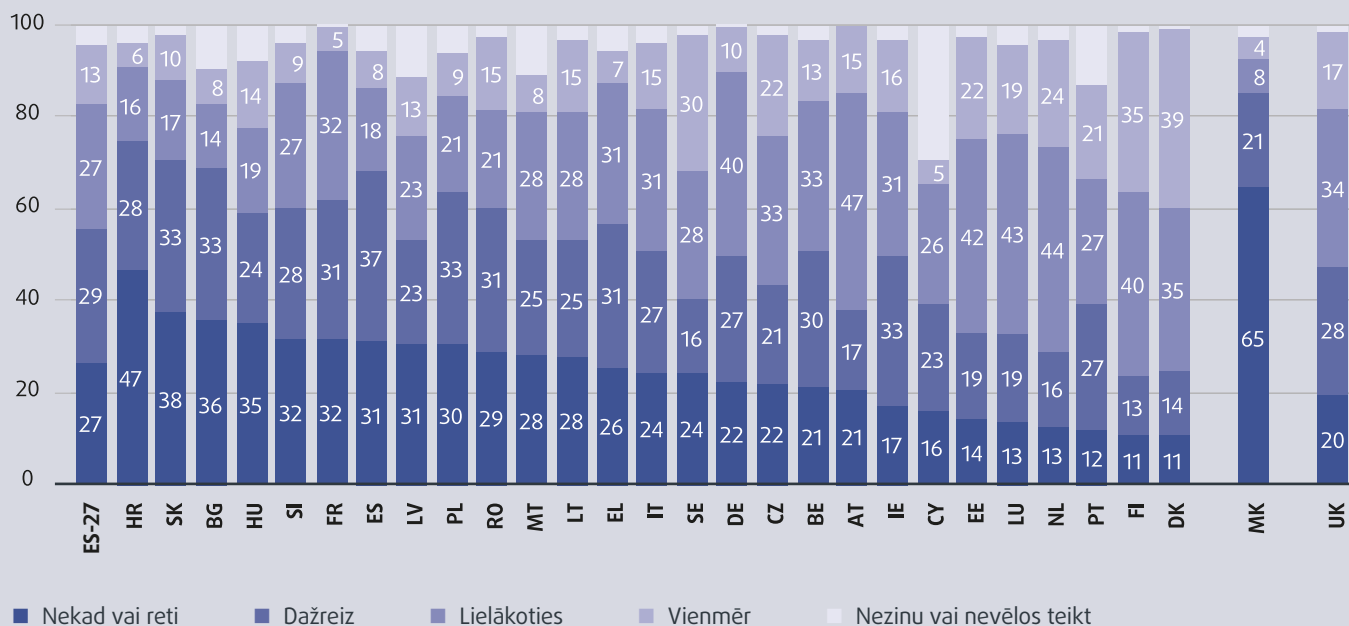
"Lai kļūtu par tiesnesi, tev ir jābūt sakariem, tāpēc ietekme sākas jau šajā posmā."

(Sieviete, 45 līdz 54 gadus veca, fokusa grupas dalībniece, Bulgārija)

Demokrātija nevar uzplaukt bez aktīvas pilsoniskās sabiedrības, kā norādīts Komisijas 2019. gada jūlijā publicētajā ziņojumā *Tiesiskuma stiprināšana Savienībā*. Šajā ziņā Hartā ir paredzētas tādas tiesības kā pulcēšanās un biedrošanās brīvība (12. pants) un vārda un informācijas brīvība (11. pants). Šīs tiesības attiecas uz ES dalībvalstīm, kad tās rīkojas ES tiesību aktu darbības jomā, un tām ir īpaša nozīme attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības organizācijām ES.

5. ATTĒLS. PRIEKŠSTATI PAR TIESNEŠU SPĒJU DARĪT SAVU DARBU BEZ VALDĪBAS IETEKMES, SADALĪJUMĀ PA VALSTĪM (%)^{a,b}

Avots: FRA 2019. gada Pamattiesību apsekojums (dati apkopoti sadarbībā ar CBS (NL), CTIE (LU) un Statistics Austria (AT)).

Piezīmes.

- ^a No visiem respondentiem ES-27, Apvienotajā Karalistē un Ziemeļmaķedonijā, kuriem tika lūgts aizpildīt apsekojuma sadaļu "Informētība par tiesībām un pienākumi" (n = 26 045), svērtie rezultāti.
- ^b Apsekojumā izmantotās atbilžu kategorijas bija "Nekad", "Reti", "Dažreiz", "Lielākoties", "Vienmēr", "Nevēlos teikt" un "Nezinu". Attēlā dažas sākotnējās atbilžu kategorijas ir apvienotas, kā norādīts kategoriju apzīmējumā.

LABA PĀRVALDĪBA UN KORUPCIJA PUBLISKO PAKALPOJUMU JOMĀ

Tās personas, kurām visvairāk nepieciešami labi publisko iestāžu sniegtie pakalpojumi, piemēram, cilvēki ar ilgstošām veselības problēmām, norāda, ka viņi saskaras ar īpašām grūtībām.

FRA 6. ATZINUMS

ES dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka informācija par cilvēku tiesībām attiecībā uz publiskajiem pakalpojumiem tiek sniegta laikus un ir pieejama visiem. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš grupām, kurām šādi pakalpojumi var būt visvairāk vajadzīgi, piemēram, cilvēkiem ar ilgstošām veselības problēmām vai invaliditāti, tostarp gados vecākiem cilvēkiem.

- ★ Attiecībā uz problēmām, saskaroties ar valsts pārvaldes un vietējām iestādēm, cilvēki visbiežāk minēja, ka viņu lietas izskatīšanai bija vajadzīgs ilgs laiks un ka viņiem bija grūtības atrast attiecīgu informāciju.
- ★ Cilvēkiem, kuri ilgstoši saskaras ar savu parasto darbību ierobežojumiem (invaliditātes vai ilgtermiņa veselības problēmu dēļ), kā arī cilvēkiem, kuriem ir zemāks izglītības līmenis vai ierobežoti finansiālie līdzekļi, ir grūtāk atrast informāciju par valsts pārvaldes un vietējo iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem.

- ★ Katrs desmitais respondents (11 %) uzskata, ka valsts pārvaldes iestāžu attieksme pret viņu atšķiras no attieksmes pret citām personām.

Piemēram, 17 % cilvēku, kuriem grūti vai ļoti grūti "savilkt kopā galus", domā, ka valsts vai pašvaldību iestādes pret viņiem izturas nevienlīdzīgi. Salīdzinājumam – tā uzskata tikai 8 % to, kam ir viegli vai ļoti viegli samaksāt rēķinus.

- ★ Cilvēkiem, kuriem ir smagi, ilgstoši parasto darbību ierobežojumi (invaliditātes vai ilgtermiņa veselības problēmu dēļ), ir lielāka iespēja saskarties ar problēmām saistībā ar valsts un vietējo iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem – tā uzskata 54 % šādu respondentu salīdzinājumā ar 39 % respondentu bez ierobežojumiem. Tāpat arī cilvēki, kuriem ir grūti iztikt ar mājsaimniecības ienākumiem, biežāk saskaras ar šādām problēmām, proti, 48 % respondentu salīdzinājumā ar 39 % respondentu, kam ir viegli vai ļoti viegli samaksāt visus rēķinus.

“Kā bērna invalīda māti mani pārņem šausmas, saskaroties ar to, cik maz palīdzības un padomu var saņemt saistībā ar tiesībām, iespējām utt.”

(Sieviete, 30 līdz 44 gadus veca, apsekojuma respondente, Dānija)

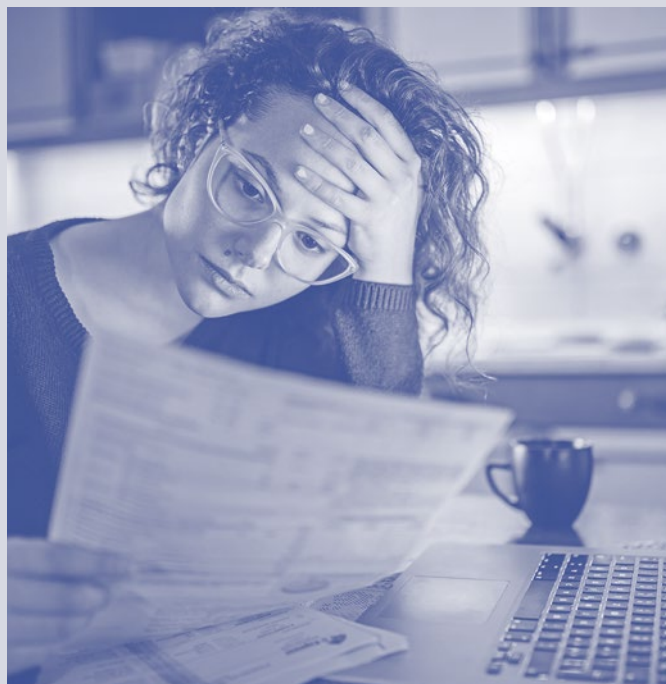
Tomēr cilvēki ar augstāko izglītību arī norāda uz lielāku problēmu skaitu saistībā ar valsts un vietējo iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem salīdzinājumā ar cilvēkiem, kas pabeiguši ne vairāk kā pamatizglītības otro posmu. Šis konstatējums varētu atspoguļot lielākas cerības attiecībā uz pakalpojumu saņemšanu izglītotāku cilvēku vidū.

Tiesības uz labu pārvaldību, kā noteikts Hartas 41. pantā, ir pamattiesības un ES tiesiskās kārtības neatņemama sastāvdaļa. Kā vispārējs Savienības tiesību princips tās ir arī saistošas dalībvalstīm, kad tās rīkojas ES tiesību darbības jomā. Vispārējie valstu pienākumi izriet arī no Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECTK) un ar to saistītās Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras, jo īpaši attiecībā uz labas pārvaldības jēdzienu. Saskaņā ar šiem minimālajiem standartiem ikvienai personai ir tiesības uz objektīvu, godīgu un saprātīgā termiņā veiktu jautājumu izskatīšanu valsts pārvaldes iestādēs. Citi saistītie aspekti ir pārredzamība un piekļuve informācijai, kas ir būtiski svarīgi valstu līdzsvara un atsvara sistēmās.

Ārkārtas situācijās, piemēram, 2020. gada koronavīrusa (Covid-19) pandēmijas laikā, valsts un pašvaldības iestāžu loma, padarot informāciju pieejamu un viegli saprotamu, kas ir būtisks pakalpojums parastos apstākļos, kļūst ārkārtīgi svarīga.

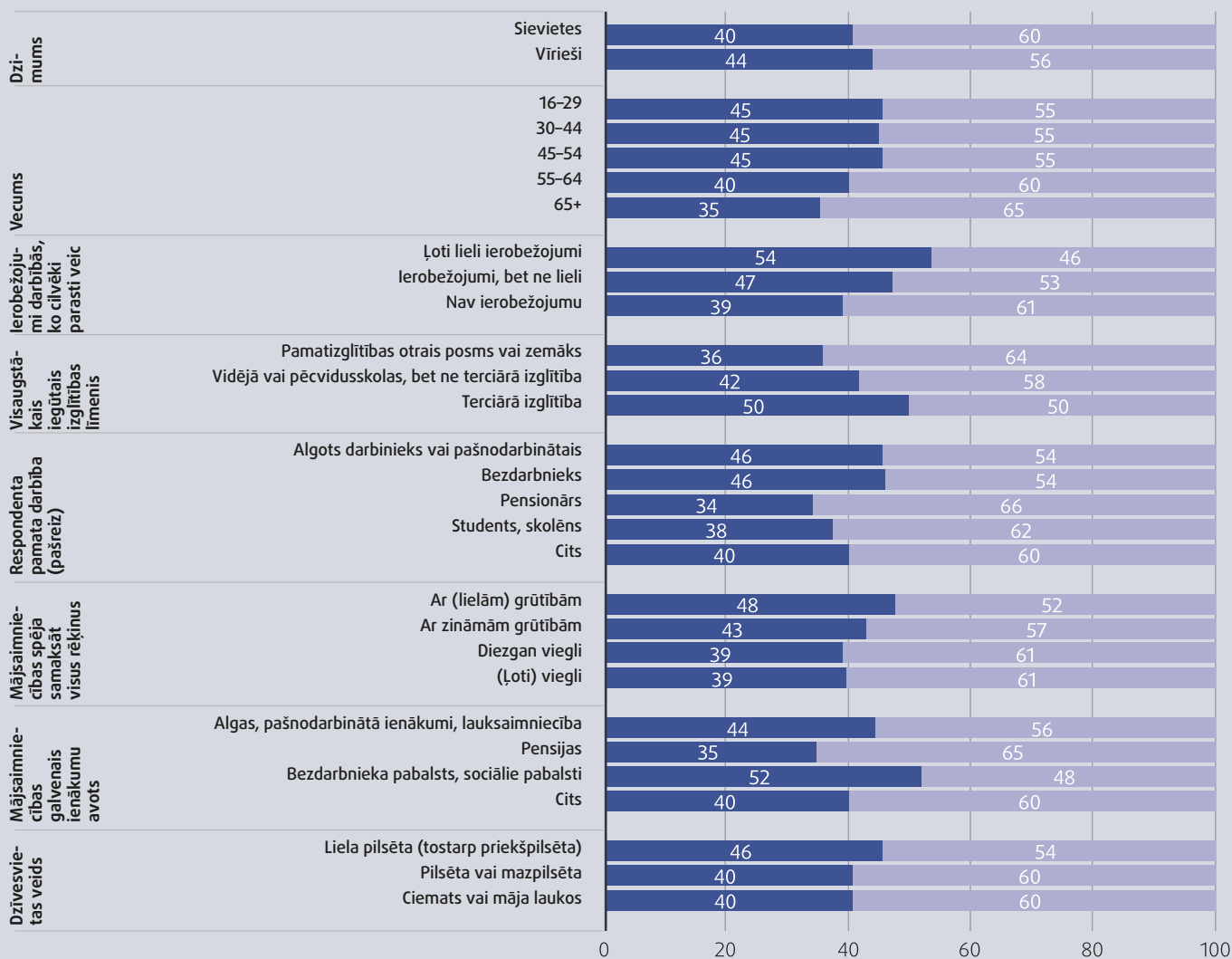
“Valsts pārvalde strādā pārāk lēni, dažkārt ir vajadzīgas vairākas nedēļas, lai saņemtu atbildi uz pieprasījumiem, un, kad atbilde saņemta, informācija ir tik juceklīga, ka to nevar saprast.”

(Vīrietis, vairāk nekā 65 gadus vecs, apsekojuma respondents, Vācija)

6. ATTĒLS. VIENA VAI VAIRĀKAS PROBLĒMAS, SASKAROTIES AR VALSTS PĀRVALDES VAI VIETĒJĀM IESTĀDĒM PIECU LAIKĀ PIRMS APSEKOJUMA, SADALĪJUMĀ PA IZVĒLĒTĀM SOCIĀLI DEMOGRĀFISKAJĀM IEZĪMĒM (ES-27, %) ^{a,b,c}

■ Jā ■ Nē

Avots: FRA 2019. gada Pamattiesību apsekojums (dati apkopoti sadarbībā ar CBS (NL), CTIE (LU) un Statistics Austria (AT)).

Piezīmes.

- ^a No visiem respondentiem ES-27, kuriem tika lūgts aizpildīt apsekojuma sadaļu "Ikdienas dzīves pieredze" (n = 26 493), svērtie rezultāti.
- ^b Kategorija "Jā" atbilst to cilvēku īpatsvaram, kuri saskārušies ar vismaz vienu no sešām apsekojumā uzskaitītajām problēmām attiecībā uz valsts pārvaldes un vietējām iestādēm.
- ^c Sīkāku informācija par analizē izmantotajiem sociāli demogrāfiskajiem mainīgajiem lielumiem skatīt galvenā ziņojuma I pielikumā.

Dažās dalībvalstīs korupcija ir lielāka problēma nekā citās, un tā jo īpaši ietekmē veselības nozari. Puse jauniešu uzskata, ka neliela kukuļošana ir pieņemama.

- ★ Tikai neliela daļa (4 %) ES iedzīvotāju ir saskārušies ar amatpersonu vai ierēdņiem, kurš lūdz vai gaida labumu, piemēram, dāvanu vai ziedojumu, apmaiņā pret konkrētu pakalpojumu. Tomēr dažās ES dalībvalstīs tas notiek biežāk, un to cilvēku daļa, kas saskārušies ar šādu korupcijas veidu, sasniedz gandrīz piektdaļu.
- ★ Korupcija veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas jomā tiek uzskatīta par īpašu problēmu. Ungārijā, Slovēnijā, Horvātijā un Latvijā vairāk nekā 60 % cilvēku apgalvo, ka vismaz dažreiz viņiem ir jādod dāvana vai kāds cits labums, lai saņemtu labāku ārstēšanu valsts slimnīcās.
- ★ Turklāt ceturtdaļa cilvēku (24 %) uzskata, ka dažkārt vai vienmēr būtu pieņemami dot amatpersonai vai ierēdnim dāvanu, lai paātrinātu lietas izskatīšanu steidzamos gadījumos. Vairāk nekā 50 % cilvēku Slovēnijā, Čehijā un Horvātijā vismaz dažkārt uzskatītu, ka ir pieņemami dot dāvanu vai citu labumu amatpersonai vai ierēdnim, lai šī persona ātrāk reaģētu uz steidzamu pieprasījumu. Salīdzinājumam – Zviedrijā, Maltā, Somijā un Portugālē šāds uzskats ir ne vairāk kā 20 % respondentu.
- ★ 48 % cilvēku vecumā no 16 līdz 29 gadiem uzskatītu par pieņemamu dot dāvanu vai citu labumu – salīdzinājumā ar 35 % citās vecuma grupās.

Korupcija ietekmē pamattiesības, kas noteiktas Hartā, ETK un citos starptautiskajos cilvēktiesību instrumentos. Tā jo īpaši pārkāpj vienlīdzības un diskriminācijas aizlieguma principus (Hartas 20. un 21. pants). Atkarībā no nozares, sākot ar nodarbinātību un beidzot ar veselības aprūpi, tā pārkāpj arī citas tiesības.

FRA 7. ATZINUMS

Valsts pārvaldes iestādēm visā ES ir jāatzīst saikne starp korupcijas augsto izplatības vai pieņemamības līmeni un no tā izrietošo ietekmi uz cilvēku pamattiesībām, piemēram, vienlīdzīgu piekļu valdības pakalpojumiem, un tieši jārisina šī problēma. To var panākt, galveno uzmanību pievēršot darba ņēmējiem konkrētās svarīgās nozarēs, piemēram, veselības aprūpē, kur ir augsts korupcijas izplatības līmenis, un tai iedzīvotāju daļai, piemēram, jauniešiem, kurā dažu kukuļošanas veidu pieņemamība šķiet lielāka, uzsverot korupcijas nelikumību šajā jomā un cilvēku tiesības uz labu pārvaldību un vienlīdzību.

Tajās dalībvalstīs, kurās apsekojums liecina, ka korupcijas faktiskā izplatība vai pieņemamība var būt plašāka, valdības struktūrām ar pilsoniskās sabiedrības atbalstu ir jādara viss iespējams, lai mazinātu šos rādītājus. Viens no risinājuma veidiem ir nodrošināt, ka, izmaksājot ES līdzekļus, jo īpaši Eiropas strukturālo un investīciju fondu līdzekļus, rosinātie atbilstības nosacījumi ietver atsauci uz ES Pamattiesību hartas 41. pantu par tiesībām uz labu pārvaldību. Tas būtu sistemātiski jāuzrauga attiecīgajām ES struktūrām, piemēram, Revīzijas palātai un Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai (OLAF).

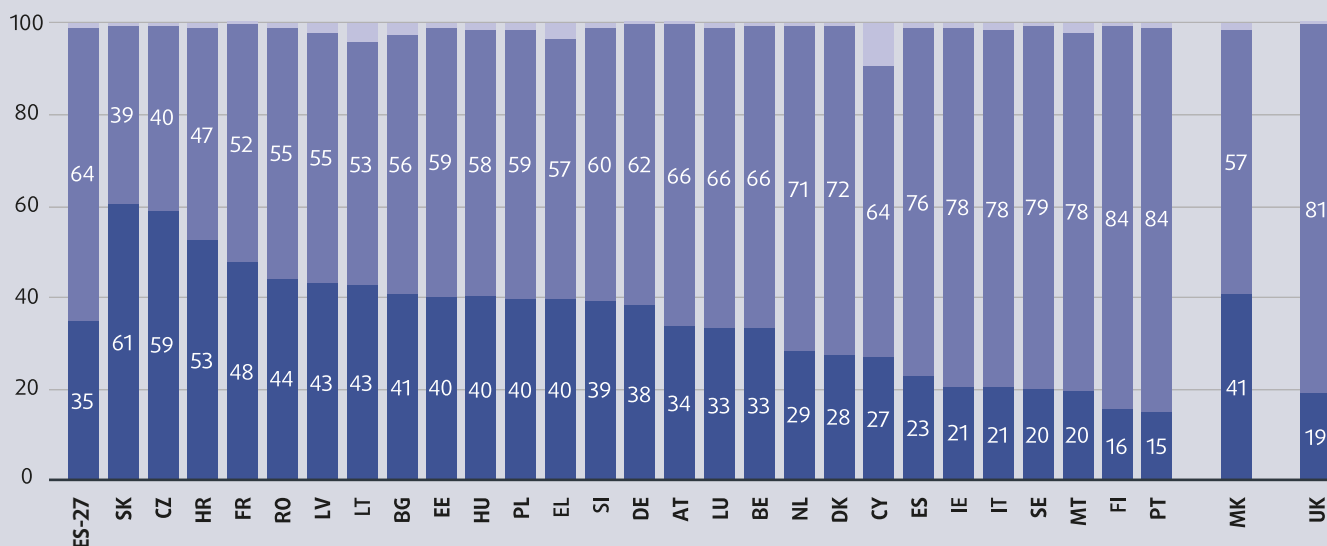
Tā kā korupcija ir būtisks sistēmisks šķērslis pamattiesību īstenošanai, tai būtu jāklūst par pastāvīgu uzraudzības aspektu jaunajā Eiropas tiesiskuma mehānismā, pamatojoties uz pārliecinošiem un salīdzināmiem pierādījumiem. To var izmantot, lai atbalstītu ES lomu attiecībā uz esošajām struktūrām, kas darbojas korupcijas apkarošanas jomā, jo īpaši Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupu (GRECO).

Praksē visbiežāk tiek skartas sociālās tiesības. Korupcija veselības aprūpes nozarē ietekmē ikvienas personas tiesības uz visaugstāko sasniedzamo veselības standartu (Hartas 35. pants). Izglītības jomā tas attiecas uz tiesībām uz izglītību (Hartas 14. pants). No otras puses, korupcija tiesās pārkāpj tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu (Hartas 47. pants), kam ir būtiska nozīme visu pārējo cilvēktiesību piemērošanas nodrošināšanā un nesodāmības novēršanā. Turklāt neatkarīgu tiesu trūkums veicina neuzticēšanos valsts iestādēm, apdraudot tiesiskuma un demokrātijas ievērošanu.

“Valsts slimnīcu ārsti vienmēr gaida dāvanu, lai labāk par tevi rūpētos.”

(Vīrietis, 16–29 gadus vecs, apsekojuma respondents, Kipra)

7. ATTĒLS. VIEDOKLIS PAR DĀVANU VAI LABUMU DOŠANAS AMATPERSONAI VAI IERĒDNIM PIEŅEMAMĪBU, JA NO VIŅA(-AS) IR KAUT KAS STEIDZAMI NEPIECIEŠAMS, SADALĪJUMĀ PA VALSTĪM (%)

- Pieņemami dažreiz vai vienmēr
- Nekad nav pieņemami
- Nezinu vai nevēlos teikt

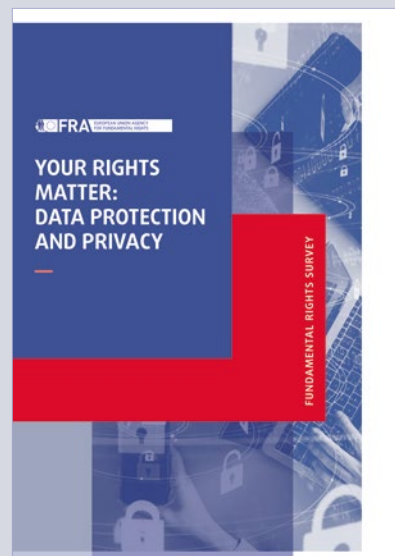
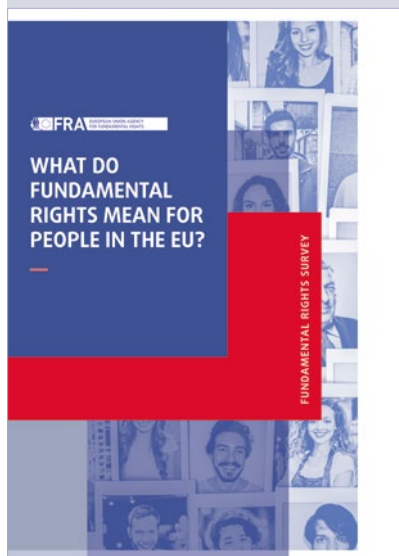
Avots: FRA 2019. gada Pamattiesību apsekojums (dati apkopoti sadarbībā ar CBS (NL), CTIE (LU) un Statistics Austria (AT)).

▲
Piezīmes.

No visiem respondentiem ES-27, Apvienotajā Karalistē un Ziemeļmaķedonijā (n = 34 948); svērtie rezultāti.

Šajā kopsavilkumā ir izklāstīti galvenie *FRA* pirmā ziņojuma par pamattiesību apsekojumu konstatējumi. *FRA* ir publicējusi vairākas citas publikācijas, kurās ir izklāstīti apsekojuma rezultāti. Tās ir pieejamas *FRA* tīmekļa vietnē.

“JŪSU PAMATTIESĪBU VEICINĀŠANA UN AIZSARDZĪBA ES” —

Šajā kopsavilkumā izklāstītas galvenās atziņas no FRA pirmā ziņojuma, kura pamatā ir Pamattiesību apsekojums. Apsekojumā tika apkopoti dati no aptuveni 35 000 cilvēku par viņu pieredzi, uztveri un viedokļiem par virkni jautājumu, kuri dažādos veidos ir daļa no cilvēktiesībām.

Kopsavilkums galvenokārt pievēršas konstatējumiem attiecībā uz respondentu viedokli par cilvēktiesībām vai pamattiesībām, viņu uzskatiem un priekšstatiem par demokrātiskas sabiedrības darbību kā vienu no pīlāriem, uz kura pamata var attīstīties cilvēktiesības, kā arī par viņu domām un sadarbību ar publiskajiem dienestiem, kuru pienākums ir nodrošināt cilvēktiesību ievērošanu un aizsargāt cilvēku tiesības.

Vienlīdzība

Nediskriminācija

Piekluve tiesu
iestādēm

Tiesiskums

ES Pamattiesību
hartā

SUSTAINABLE
DEVELOPMENT GOALS

FRA — EIROPAS SAVIENĪBAS PAMATTIESĪBU AĢENTŪRA

Schwarzenbergplatz 11 — 1040 Vīne — Austrija

Tālr. +43 158030-0 — Fakss +43 158030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

twitter.com/EURightsAgency

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs